

Dr. MOJMÍR MAZÁLEK, kand. not. v Kroměříži:

K §§ 784 a 549 občanského zákoníka.

V praxi se vyskytl tento případ:

Zůstavitel zanechavší vdovu a tři děti (syna a dvě dcery, z nichž jednu nespéprávnou), pořídil v závěti tak, že za dědičku celé pozůstalosti ustanovil svéprávnou dceru.

Tato se přihlásila ze závěti k celé pozůstalosti podmíněčně, syn a vdova prohlásili, že nároků nečiní a opatrovnice nespéprávné dcery uplatnila pro ni nárok na díl povinný.

Ohledně toho byla mezi závětní dědičkou a opatrovnicí nespéprávné uzavřena dohoda na tomto podkladě:

aktiva obnášela	12.000 K
pasiva (vydání pohřební) činila	8.684 K 10 h
čistá pozůstalost byla tedy	3.315 K 90 h

Povinný díl nespéprávné dcery činil (při vdově a třech dítkách) $\frac{1}{8}$ čisté pozůstalosti, tedy 414 K 50 h. Na vyrovnání nároku na díl povinný zavázala se závětní dědička vyplatiti nespéprávné obnos 1500 K s příslušným úrokováním a zajištěním na zděděných nemovitostech.

Tuto dohodu však opatrovnícký soud ohledně nespéprávné neschválil s odůvodněním, že při výpočtu dílu povinného nelze od aktiv odpočítati výlohy pohřbu (8684 K 10 h.). Podle § 784 obč. zákona se prý mohou od pozůstalostní podstaty odečísti jen ty dluhy a jiné závady, které vázly na majetku již za života zůstavitelova. Výlohy pohřební pak má nésti ten, kdo dědictví obdrží. V důsledku toho nabyl soud přesvědčení, že ujednaná splátka 1500 K nekryje povinný díl nespéprávné.

Opatrovnice nespéprávné proti tomuto usnesení rekurovala.

V rekurse uváděla, že § 784 obč. zák. i. f. praví sice „Dluhy a jiné závady, které vázly na jmění již za života zůstavitelova, odečtou se (při výpočtu povinného dílu) od podstaty“, že však ustanovení toto nutno vykládati v souvislosti s § 549 obč. zákona, který praví, že k břemenům, vázoucím na dědictví, náleží také náklady na pohřeb, přiměřený místní zvyklosti, stavu i jmění zemřelého. Dovožovala proto stěžovatelka, že ustanovení toto, jakožto ustanovení všeobecné platí zajisté pro celou oblast práva dědičského, tedy i pro zásady platné při vyměřování dílu povinného, a že jest tedy nutno při stanovení základu pro výpočet povinného dílu odečísti od aktiv nejen pozůstalostní dluhy a břemena, ale i výlohy nemoci a pohřbu. Z takto zjištěného základu jest pak vypočísti díl povinný.

Stěžovatelka poukazovala na to, že ve stejném smyslu vykládají věc i komentáře (Sedláček, III. díl, str. 461, Ehrenzweig, Stubenrauch) a navrhla, aby usnesení opatrovníckého soudu bylo změněno a dohoda o díle povinném schválena.

Soudce I. stolice nevyřídil rekurs sám, nýbrž ho předložil k rozhodnutí krajskému soudu. V předkládací zprávě pak uvedl, že ustanovení § 784 obč. zákona jest výjimkou ze všeobecného ustanovení § 549 obč. zákona, že tato všeobecná norma (§ 549) byla zúžena normou speciální (§ 784) a že jest ostatně v daném případě judikatura kolísavá.

Rekursní soud rekursu vyhověl a usnesení I. stolice změnil tak, že se uvedená dědičká dohoda za nespéprávnou dceru nadopatrovnícky schvaluje.

Své rozhodnutí odůvodnil takto:

Podle § 784 obč. zák. mají se dluhy a jiné závady, které vázly na majetku již za zůstavitelova života, odečísti od podstaty.

Podle názoru rekurs. soudu mezi dluhy a závady nutno započítati též náklady pohřbu, zkrátka veškeré zůstavitelovy dluhy a břemena, která tíží pozůstalost i mimo vůli zůstavitele (proto též i náklady pohřbu), poněvadž ustanovení § 549 obč. zák., který praví, že k břemenům vázoucím na dědictví náleží také náklady na pohřeb přiměřený místní zvyklosti a stavu i jmění zemřelého, jest povahy všeobecné a platí pro oblast celého práva dědičského a nelze tudíž ustanovení § 784 obč. zák. vykládati restriktivně tak, že by všeobecná norma § 549 obč. zák. byla zúžena normou speciální. (Sedláček, díl III., str. 461, Ehrenzweig.)

Proto podle názoru rekursního soudu při vyměřování povinného dílu jest nutno odpočítati nejen dluhy a břemena, která svým důvodem sahají do zůstavitelova života, nýbrž i ty, které vzešly po zůstavitelově smrti a zatížily pozůstalost. (Sb. Vážný, čís. 4649).

Tomuto názoru také odpovídá to, že nárok na díl povinný jest svojí povahou pohledávka, která se vyměří částí hodnoty čisté pozůstalosti. Vzhledem k čisté pozůstalosti 3315 K 90 hal. bylo dlužno stížnosti vyhověti a rozhodnouti, jak shora uvedeno.

Dr. JOSEF VANĚČEK, zástupce notáře v Žamberku:

Poznámky k poplatkům soudně komisařským.

1. Dohoda soudního komisaře s účastníky o odměně,

2. deposite, po případě zajištění poplatků v případě, podá-li účastník stížnost na výměr poplatků.

Jelikož v poslední době vydány byly soudem rekursním konkrétně usnesení, jimiž nebyly respektovány zásady notářského řádu v bodech shora vyčtených, podává se tímto stručné vyličení a souhrn předpisů tyto otázky upravujících:

ad 1. Dohoda o odměně notáře jako soudního komisaře nesrovnává se s § 186 notářského řádu, který nařizuje soudnímu komisaři, aby zachovával nařízení platná pro soud a podle téhož předpisu nemůže notář se stranami o odměně soudně-komisařské jednat. V § 28 sazeb notářského řádu z r. 1855, kterážto část doposud platí, jest stanoveno, že soudy vyměří samy notářské poplatky se zřetelem k času, námaze a píli. V § 30 téže sazby notářského řádu z r. 1855 je stanoveno, že poplatky notářské za práce soudně-komisařské vymáhá soud podle předpisů o vymáhání poplatků soudních. V komentáři Václ. Šedivy pak výslovně je uvedeno na str. 347: „Notář nesmí s účastníky sám se dohodnouti o odměně za úkony soudního komisařství, a to ani v případech prací zvláště obtížných a rozsáhlých, neboť § 171 notářského řádu z roku 1871 při odměnách za úkony ty použití nelze, nýbrž musí zůstaviti soudu, aby v případě § 28 odměnu jemu vyměřil, v případě § 27 pak, aby nárok

notářův srovnal se sazbami tohoto paragrafu a jemu, uzná-li nárok ten oprávněným, žádanou odměnu podle sazeb těch přírkl.“

Na straně 352 téhož komentáře je dále uvedeno: „Povinnost soudu, aby se postaral o vymození notářovy odměny, vyplývá také z toho, že notář ani s účastníky o ní se dohodnouti, ani od nich zálohy bráti nesmí“.

Konečně v § 171 notářského řádu je všeobecně nařízeno notářům účtovat poplatky jen podle sazeb; i při agendě soudního komisařství má býti účtováno jediné podle sazeb a předchozí dohoda myslitelná není.

§ 172 notářského řádu pak připouští — při agendě soukromoprávní — pouze účtování odměny vyšší, když jsou dány a výslovně uvedeny zvláštní důvody odůvodňující sazby vyšší.

Dohoda o odměně notáře jako soudního komisaře je tudíž podle vylíčeného právního stavu zakázanou a neplatnou, a soudu náleží povinnost odměnu takovou a její výši stanovit.

Tato rekapitulace známého právního stavu podává se z toho důvodu, že v konkrétním případě rekursní soud na námítku ztěžovatele tvrdícího jednostranně, že k dohodě o poplatcích se soudním komisařem došlo, přistoupil a poplatky vůbec neupravil, zrušiv usnesení první stolice, výši jich upravující, při čemž odkázal účastníky na pořad práva s tím, aby ve sporu prokázali, že k dohodě došlo či nedošlo, čímž přesunuta byla úprava notářských poplatků nesprávně na spornou cestu a základ a výsledek případné žaloby určovací měl teprve býti základnou úpravou notářských poplatků, ačkoliv v daném případě nešlo o otázku skutkovou („došlo-li k dohodě či nic“), nýbrž spíše a jediné o otázku právní („je-li dohoda soudního komisaře právně relevantní, čili nic“). Tuto otázku platnosti dohody soudního komisaře o poplatcích s účastníky nesporného řízení (byť jen dohody účastníkem jednostranně tvrzené) může přece soud posouditi, jakožto otázku ryze právníkou, nikoliv skutkovou, sám podle rekapitulovaných shora norem.

Bylo by ovšem záhodno, aby přímo v zákoně neplatnost takovéto dohody byla prohlášena a byla by na místě i novelisace zastaralých a kusých předpisů, a to tím spíše, že jde o otázku zásadní, která má býti najisto postavena a žádné pochyby připouštět nemá.

ad 2. Pokud jde o zajištění prisouzených soudem notářských poplatků v případě, že účastník řízení podá stížnost do výměru poplatků, platí přece zajištění i tu ustanovení § 179, odst. 2 not. řádu, kdež se stanoví, že vymáhání soudem stanovené částky se zastaví jen, složí-li jí účastník k soudu. Podle Václava Šedivy (strana 315) vztahuje se ustanovení řečené na úkony notářovy činnosti úřední (podle § 1 not. řádu) a dále též za odměnu za sepsání soukromých listin (§ 184 not. řádu), avšak nikoliv k jiným pracem z oboru povolání notářům podle § 5 dovoleného. Platí tudíž ustanovení to (o depositu a zajištění prisouzených poplatků), jmenovitě též na poplatky soudně komisařské a neodpovídalo by proto právnímu stavu, nepřiznal-li by soud takovéhoto zajištění poplatkům soudně komisařským a dal by místo námítkám účastníků, že ustanovení tohoto, jakožto speciálního, na poplatky soudně-komisařské použití nelze.

JAN ŽALOUDEK, kand. notářství v Říčanech:

Poznámka k článku Dr. Otakara Hanny: Nové předpisy o židovském majetku a praxe notářská.

Vykládaje v informativním článku pod uvedeným nadpisem předpisy o židovském majetku v souvislosti s praxí notářskou, p. Dr. Otakar Hanna interpretuje §§ 12 a násl. druhého prováděcího výnosu z 8. prosince 1939 k nařízení o židovském majetku tak, že každá dohoda o dědictví potřebuje schválení Oberlandrata a že tudíž jest uzavřít dohodu obdobně jako u osob nespovědných s výhradou schválení Oberlandrata.

Že neomezuje autor schválení dohody na pozůstalosti židovské, dovozují z toho, že jeho slova: „Dohoda o dědictví potřebuje schválení Oberlandrata“, následují bezprostředně bez jakéhokoli omezení za poučením, co se má státi v každém případě projednání pozůstalosti.

S tímto názorem nelze souhlasiti, poněvadž:

1. nemá opory v textu prováděcího výnosu,
2. odporuje duchu a smyslu prováděcího výnosu.

Ad 1. § 12 výnosu jedná o povinnosti pozůstalostního soudu a soudního komisaře poučiti strany, tedy týká se každého projednání pozůstalosti, ať je zůstavitel neb jedna z osob na jednání zúčastněných Židem či nikoliv.

§ 13 však týká se jen pozůstalostí, v nichž zůstavitel nebo jedna z osob na jednání zúčastněných je Židem, a stanoví, že tato okolnost nepřekáží projednání a odevzdání pozůstalosti. Právili se v citovaném § 13 dále, že dohoda o dědictví potřebuje v šak schválení a že jest až do jeho udělení odložiti rozhodnutí o návrhu na odevzdání pozůstalosti a zadržeti odevzdací listinu, považují za samozřejmé, že schválení dohody jako protiklad k svobodnému projednání a odevzdání židovských pozůstalostí z dědické smlouvy, ze zákona neb z testamentu může býti vztahováno jen na pozůstalosti, ve kterých zůstavitel neb jedna z osob na jednání zúčastněných jsou Židy, a nikoliv na všechny pozůstalosti, jak vykládá p. Dr. Hanna.

Ad 2. Výklad, že každá dohoda o dědictví podléhá schválení Oberlandrata, odporuje také celkovému smyslu druhého prováděcího výnosu, který v § 8 vyžaduje pro jednání inter vivos pouze konstatování, že na právním jednání nejsou zúčastněni Židé, židovské podniky nebo židovská sdružení osob. Proč by se mělo při projednání pozůstalosti, když bylo dotazem zjištěno totéž, co vyžaduje § 8, jíti dále a žádati, aby dědická dohoda, která vlastně je jednáním inter vivos, byla vždy schválena Oberlandratem, jestliže požadavek ten není vyřčen přímo? To by jen zbytečně stěžovalo dispoicce dědiců při projednání pozůstalosti, nedostihující cíle, poněvadž dědicové by takové schválení mohli obejítí bez narušení zákona smluvními akty po projednání pozůstalosti ve smyslu § 8 druhého prováděcího výnosu.

Jsem tudíž názoru, že schválení dědické dohody Oberlandratem je zapotřebí jen tehdy, jestliže zůstavitel nebo jedna z osob na jednání zúčastněných je Židem.